

Η Παρακμή της Δημοτικής Μουσικής της Κύπρου και της Κυπριακής Διαλέκτου τα τελευταία 150 Χρόνια

Είναι κοινή διαπίστωση ότι η θέση της δημοτικής μουσικής της Κύπρου είναι πολύ υποβαθμισμένη σε σχέση με τη δημοτική μουσική στα υπόλοιπα μέρη του ελληνισμού. Μια απλή ματιά στη θέση που κατέχει η δημοτική μουσική σήμερα στην Κρήτη, τη Μακεδονία, τη Θράκη, το Αιγαίο και την υπόλοιπη Ελλάδα θα ήταν ικανή να μας προκαλέσει μελαγχολία κάνοντας τη σύγκριση...

Το φαινόμενο αυτό δεν έπαψε ποτέ να με απασχολεί και να ωθεί το νού μου σε προβληματισμό για τον εντοπισμό των αιτιών που το προκάλεσαν και το προκαλούν. Πιστεύοντας λοιπόν ότι έχω καταλήξει σε κάποια συμπεράσματα, με βάση συλλογισμούς, μαρτυρίες και ιστορικά δεδομένα, νιώθω την ανάγκη να καταθέσω τις απόψεις μου, οι οποίες πιθανότατα δεν θα δώσουν απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα αλλά θα αποτελέσουν σίγουρα το κέντρισμα για προβληματισμό και περαιτέρω μελέτη του θέματος.

Τα αίτια θα μπορούσαν ίσως να συμπυκνωθούν με μια μόνο φράση την οποία στη συνέχεια θα προσπαθήσω να αναλύσω και να στηρίξω.

«Ο υπερβάλλον ζήλος να αποδείξουμε την αυτονόητη ελληνικότητά μας είναι η κύρια αιτία της παρακμής της δημοτικής μουσικής της Κύπρου και της Κυπριακής Διαλέκτου τα τελευταία 150 Χρόνια».

Δυστυχώς, κυρίως ανάμεσα στους πνευματικούς κύκλους, επικρατούσε ανέκαθεν και επικρατεί και σήμερα, εντυχώς σε πιο μικρό βαθμό, η αντίληψη ότι: Ελληνικό είναι μόνον ό τι πηγάζει και εκπορεύεται κατ' ευθείαν εκ του Παρθενώνος. Κάθε τοπικό στοιχείο νοθεύει την ελληνικότητα, είναι ευτελές και χωράτικον...

Μετά την Ελληνική Επανάσταση και τη δημιουργία του Ελληνικού Κράτους, στους ελληνικούς πληθυσμούς που παρέμειναν υπό την Οθωμανική Αυτοκρατορία, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος, δημιουργήθηκε το συναίσθημα του αλυτρωτισμού.

Στην Κύπρο, κατά την περίοδο αυτή (γύρω στα μέσα του 19ου αιώνα) άρχισε να παίρνει κάποια οργανωμένη μορφή η ελληνική παιδεία. Μέσω της παιδείας, της εκκλησίας, εθνικών και πνευματικών συλλόγων άρχισε να καλλιεργείται ο πόθος και ο στόχος για απελευθέρωση και ένωση με τον υπόλοιπο εθνικό κορμό.

- 2 Τα πράγματα άρχισαν από εδώ να παίρνουν, κατά τη γνώμη μου, λάθος κατεύθυνση, υπό την εξής έννοια. Η πνευματικοί και εκκλησιαστικοί φορείς δεν αντιλήφθηκαν ότι όλα αυτά θα μπορούσαν να καλλιεργηθούν μέσα από την τόνωση της, καθ' όλα ελληνικής, τοπικής μας ταυτότητας αλλά ότι θα έπρεπε να ταυτιστούμε πλήρως με την Μητροπολιτική Ελλάδα.

Έτσι, άρχισαν να διδάσκονται δημοτικά τραγούδια από την κυρίως Ελλάδα, με εθνικό κυρίως περιεχόμενο (Μάνα μου τα Κλεφτόπουλα, Μάνα του Κιτσιού, Σαράντα Παλικάρια, Αρματολός και Νάσω κλπ). Αναφορά στο τοπικό δημοτικό τραγούδι, καμία. Εδώ μπορεί να θέσει το ερώτημα στον εαυτό του ο καθένας από εμάς που αποφοίτησε από το λύκειο μέχρι τη δεκαετία του 1970, και να θέσει και το ίδιο ερώτημα στους πιο ηλικιωμένους. «Πόσα δημοτικά τραγούδια της Κύπρου έμαθε στο σχολείο και πόσα από τον κυρίως ελλαδικό χώρο;» Η απάντηση θα είναι στερεότυπη και καθολική. «Κανένα δημοτικό τραγούδι της Κύπρου και αρκετά από τον κυρίως ελλαδικό χώρο».

Το ίδιο συνέβαινε και στις εθνικές γιορτές από σχολεία και πνευματικούς συλλόγους. Τραγούδια του ιδίου περιεχομένου, εθνικά δράματα, χοροί από τον κυρίως ελλαδικό χώρο από νέους και νέες με τα ανάλογα παραδοσιακά κουστούμια. Το τοπικό στοιχείο απουσίαζε παντελώς. Ήταν και είναι μέχρι σήμερα σε μεγάλο βαθμό αδιανόητο να γιορτάζεται μια εθνική γιορτή με τοπικά παραδοσιακά τραγούδια και χορούς.

Με τον τρόπο λοιπόν αυτό άρχισε η συρρίκνωση του δημοτικού τραγουδιού της Κύπρου και η σταδιακή αντικατάστασή του με το ανάλογο του κυρίως ελλαδικού χώρου. Εδώ τονίζω ότι η συρρίκνωση δεν επήλθε λόγω του ότι δεν καλλιεργήθηκε στα σχολεία και στους διάφορους πνευματικούς χώρους. Το δημοτικό τραγούδι στην εποχή που αναφερόμαστε ήταν ζωντανό. Είχε ακόμα τους δικούς του φορείς, τους δικούς του χώρους λειτουργίας και δεν χρειαζόταν τα σχολεία και τους πνευματικούς συλλόγους για να κρατηθεί. Αυτό που προκάλεσε την παρακμή ήταν η έμμεση και άμεση υποβολή ότι τα ντόπια τραγούδια δεν ήταν ταιριαστά με την ελληνικότητα, ήταν υποδεέστερα και χωρκάτικα.

Το φαινόμενο αυτό με την μετάβαση στην Αγγλική κατοχή επιδεινώθηκε. Η επιμονή των Άγγλων να προσπαθούν να αποδείξουν ότι οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί της Κύπρου (όπως αποκαλούσαν του Ελληνοκύπριους) δεν είναι Έλληνες, προφανώς για να αποφύγουν το καθολικό αίτημα για ένωση με την Ελλάδα, επέτεινε και τις προσπάθειες των πνευματικών κύκλων για να αποδείξουν την ελληνικότητα των Κυπρίων χρησιμοποιώντας την λανθασμένη

μέθοδο που αναφέρεται πιο πάνω και αγνοώντας ή παραβλέποντας ότι η τοπική δημοτική μουσική αποτελούσε ένα σημαντικό μέρος της δημοτικής μουσικής του ελληνισμού στο σύνολό της και ότι η Κυπριακή διάλεκτος με τα μύρια τόσα ομηρικά στοιχεία ήταν μια ζωντανή απόδειξη της καταγωγής μας. Στα μέσα δε της προώθησης αυτών των απόψεων προστέθηκαν τα πνευματικά περιοδικά και οι εφημερίδες που άρχισαν να εμφανίζονται.

Έτσι η παρακμή της δημοτικής μας μουσικής συνεχίστηκε και ο πόλεμος ενάντια στη διάλεκτο με την αύξηση των σχολείων εντατικοποιήθηκε και συνεχίστηκε ακόμα και μετά την ανεξαρτησία. Θυμάμαι ένα περιστατικό που έγινε όταν πήγαινα στο δημοτικό σχολείο (δεκαετία του 60). Είμαι δε βέβαιος ότι αρκετοί από σας έχετε να αναφέρετε κάτι παρόμοιο.

Σήκωσε ο δάσκαλος ένα μαθητή να διηγηθεί πως πέρασε το Σαββατοκύριακο και λέει ο μαθητής ανάμεσα σε άλλα: «...Όταν τελειώσαμε την εργασία μας ελαμνήσαμεν για να γυρίσουμε στο σπίτι». Τον έβγαλε έξω και έφαγε της χρονιάς του για να μάθει να μην λέει «Ελαμνήσαμεν» (από το αρχαίο ρήμα ελαύνω...). Εδώ θα ήθελα να διευκρινίσω ότι δεν διαφωνώ με τη διδασκαλία της ελληνικής κοινής. Σίγουρα πρέπει να μάθουμε να την χειριζόμαστε άπταιστα αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να καλλιεργούμε στα παιδιά και το αίσθημα της περηφάνιας για την διάλεκτο μας. Η σωστή αντιμετώπιση θα ήταν: Να κάνει ο δάσκαλος τη διόρθωση της αντίστοιχης λέξης στην ελληνική κοινή και ταυτόχρονα να αδράξει την ευκαιρία να εξηγήσει την αρχαία ελληνική προέλευση του «ελαμνήσαμεν» για να τονιστεί η ιδιαίτερη αξία της διαλέκτου.

Όλη αυτή η περιρρέουσα ατμόσφαιρα που είχε δημιουργηθεί λειτούργησε αρνητικά όχι μόνο για το τοπικό δημοτικό τραγούδι αλλά και για τη διάλεκτο και για κάθε άλλο τοπικό χαρακτηριστικό. Η διάλεκτος χλευάστηκε. Άνθρωποι λοιδορήθηκαν και διασύρθηκαν ως ανθέλληνες. Φυσικά τα πλήγματα στη διάλεκτο, για την εποχή που αναφερόμαστε, αφορούσαν κυρίως τον γραπτό λόγο, γιατί έτσι κι αλλιώς η συντριπτική πλειοψηφία του λαού δεν γνώριζε οτιδήποτε άλλο εκτός από τη μητρική του διάλεκτο. Έτσι ο προφορικός λόγος έμεινε για αρκετά χρόνια ακόμη ανέπαφος. Στη συνέχεια όμως η καθαρεύουσα άρχισε να παρεισφρεί και στη λαϊκή δημιουργία. Ο Λαϊκός δημιουργός ο οποίος άρχιζε να παίρνει κάποια στοιχειώδη μόρφωση, έπρεπε να δείξει και αυτός ότι μετέχει της ελληνικής παιδείας και ότι δεν είναι χωρκάτης...

Μέσα λοιπόν σ' αυτό το κλίμα κανείς δεν τολμά να εκφραστεί γραπτά στην κυπριακή διάλεκτο, αφού ανάμεσα στους λογίους και τους πνευματικούς ανθρώπους κυριαρχούσε η καθαρεύουσα. Έτσι βλέπουμε τον Βασίλη

- 4 Μιχαηλίδη να παλεύει κυριολεκτικά με την καθαρεύουσα την οποία όπως ομολογεί ο ίδιος δεν κατέχει, αλλά ούτε και τη δημοτική. Ο πρόλογός του στην πρώτη του ποιητική συλλογή «Ασθενής Λύρα» είναι αποκαλυπτικότατος όσον αφορά την χρήση της καθαρεύουσας.

*Κοντά στα κελαδήματα των αηδονιών τα τόσα
Ακούστε κι ένα πουλί που είναι τραυλό στην γλώσσα.
Και μην βλέπετε αν δεν μπορεί σωστά να τραγουδήσει
Δεν ήπια από την Κασταλιά την ξακουσμένη βρύση.*

(Ρωμιοσύνη... ΘΕ.ΠΑ.Κ, σ21)

Κι' όμως ο περίγυρός του αντί να τον παροτρύνει να γράψει στην κυπριακή διάλεκτο εκφράζει την λύπη και απογοήτευση του γιατί ο ποιητής δεν έχει τύχει της κατάλληλης παιδείας.

«... Ένια των ποιημάτων τούτων εισί γεγραμμένα εν Κυπριακή διαλέκτω. Αντί πάσης συστάσεως υπέρ του εμφιστάτου όντως ποιητού της «ΑΣΘΕΝΟΥΣ ΛΥΡΑΣ» αναφερόμεν ενταύθα ότι ο νέος ούτος Κύπριος ποιητής δεν ηυπήχησε, κρίμασιν οϊς ίσασιν οϊ κατ' αυτόν ειδότες, να καθεσθή ουδ' επί των εδωλίων αυτών των ανωτέρωv τάξεωv Αλληλοδιδακτικού Σχολείου... Λυπηρό τη αληθεία ότι τοιαύται αγαθαί φύσεις και ευφυά πνεύματα, δυνάμενα όντως να τιμήσωv τον τόπον, εν ω γεγενήθησαν, παραβλέπονται και αφιένται ακαλλιέργητα. ...»

(Εφ. Αλήθεια αρ. 59, 4 Φεβρουαρίου 1882), (Λεύκης, 26-27) - (Ρωμιοσύνη... ΘΕ.ΠΑ.Κ, σ21)

Γράφει για τον Β. Μιχαηλίδη χαρακτηριστικά ο Γλαύκος Αλιθέρης:

«Υποθέτω πως δε θα παραξενέψω κανένα, γιατί αποκλείω από το έργο του, παληότερα καθαρευουσιάνικα ποιήματα. Ο Βασίλης Μιχαηλίδης με τη γλώσσα που δεν την ένοιωθε, ψέλλιζε δίχως καν την αξιαγάπητη χάρη των μικρών παιδιών. Εξ' άλλου καταλαβαίνει κανείς και πως [sic] τα 'γραφε και γιατί τα 'γραφε, κι ίσως σε ποιες ανόητες εισηγήσεις να 'πέφτε θύμα...»

(Ρωμιοσύνη... ΘΕ.ΠΑ.Κ, σ84.

Ευτυχώς η δική του εσωτερική ανάγκη και η προτροπή του Σίμου Μενάρδου τον ώθησαν τελικά να γράψει στη Κυπριακή διάλεκτο με αποτέλεσμα την έκρηξη του πηγαίου του ταλέντου και τη δημιουργία των αριστουργημάτων του «Η 9η Ιουλίου 1821», «Η Χιώτισσα», «Η Ανεράδα» κα.

Τόσο αρνητικό ήταν το κλίμα έναντι της κυπριακής διαλέκτου που και αυτοί ακόμα οι λαϊκοί ποιητές και ποιητάρηδες άρχισαν να γράφουν στην καθαρεύουσα ή τη δημοτική. Λαλίστατο είναι το ποίημα του Χρ. Παλαίση: «Η Πανήγγυρις του Κατακλυσμού εν Λαρνάκι την 10ην Ιουνίου 1918», από το οποίο παραθέτω ένα απόσπασμα.

«... Έγραφα τζαι προτύττερα λογής λογιών τραούδκια,
 μιάλα τζαι μέζα κάμποσα, ως τζαι μιτσικουρούδκια. 20
 όμως το ίσιον να το πω, είμαι γραμματισμένος,
 είμαι που του δημοτικού την έκτην τελειωμένος,
 τζ' έκαμνα τα τραούδκια μου στην καθαρήν κομμάτιν,
 για να χτυπούν καλλύττερα στου μουστερή τ' αμμάτιν.
 Ένας φίλος μου δάσκαλος ήτουν που μ' εσουξούλαν 25
 τζ' έκαμεν μου την γλώσσαν μου μπαστάρταν, σαν την μούλαν.
 εν μ' έφινεν χωρκάτικα πιλέ να συντυχάννω,
 έκαμεν με τζ' εκόντεψα ούλλα να τα ξηχάννω. 28

 Όπως σας είπουν που πρωτού του πρωτογιούνη δέκα, 31
 στην Σκάλαν ήμουν τζ' ήβρεν με άλλος τζαι μ' επελέκαν.
 τούτος εχτύπησεν μ' αδρά μ' έναν χοντρόν κοντάριν,
 πως έν εκράτουν σόζιον των τραουδικιών καντάριν.
 Εσσέττησεν με κάμποσον ώσπου να με γινάρη, 35
 γιατί' έσει νουν οκκάν σωστήν τζαι γλώσσαν σαν ξυνάριν.
 Εκτύπησεν μου μα' καμα τα λόγια του καπούλλιν,
 γιατί' εν ο πρωτομάστορας μέσα στη Τζύπρουν ούλλην.
 Είπεν μου, "φίλε ποιητή, αρέσκει μου ο νούς σου,
 αλλά την γλώσσαν να κρατής που 'λάλεν τζ' ο παππούς σου. 40
 Έσεις για τα ποιήματα μιαν μιάλην φαντασίαν,
 αμμά χαλά σε πον λαλείς την γλωσσαν την γνησίαν. 42

 Είπουν του το πως έλαχεν για να την πατταλέψω, 48
 η αφορμή μου ποιά ητουν να την ημπασταρτέψω
 τζ' όποτε θέλω δύνουμαι να την ηζωντανέψω. 50
 Έτσ' ήτουν τζ' έτσ' εγίνηκεν με τα πολλά ττεμπίσια
 έφηκα την μπαστάρτιτζην τζαι πάω με την ίσιαν,
 τζ' ακόμ' αν εν ολόδια εν τζαι λαλώ σιούρου,
 φουούμαι μεν τζαι κάμνουμεν πάτημαν του καούρου.
 Τούτος ο φίλος ποιός ήτουν να σας τον μολογήσω, 55
 τζ' έννοια μας αλλο νακκουρίν πον να βαρυκολήσω.
 Είναι ο Γιάννης ακουστός, που τον λαλούν Ππερδίον,

στης Ξένης τον αντάμωσα, μεσ' στο ξενοδοχείον.
 Τ' ατέττιν του Ππερδίου μας είναι να ττεμπισιάζει
 τζ' άμα 'βρει κακοτζέφαλους, άσπλαχνα κουρπατζιάζει.

(Κυπριακά Δημώδη Άσματα – Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών σ, 489)

Παρόμοιες μαρτυρίες, υπάρχουν και μεταγενέστερες. Και αν ψάξει κάποιος ειδικά αυτό το θέμα θα βρει πολλές.

Ο αείμνηστος Θεόδουλος Καλλίνικος κατά την τιμητική τελετή που οργάνωσε γ' αυτόν η Εταιρεία Κυπρίων Συνθετών που έγινε στην «Πύλη Αμμόχωστο» στις 14 Νοεμβρίου 2001, αναφερόμενος στις δυσκολίες που συνάντησε περιερχόμενος ολόκληρο το νησί μεταξύ του 1930 και 1950, είπε: «Δυστυχώς δεν ευρίσκαμεν τραγούδια. Όλα τα τραγούδια που τραγουδούσαν ήταν τα εθνικά. Τον Κιτσίου, Μάνα μου τα κλεφτόπουλα, αυτά όλα...»

Παρόμοιες εμπειρίες είχα και έχω και εγώ κατά την ενασχόλησή μου με την καταγραφή της δημοτικής μουσικής της Κύπρου από το 1985. Σχεδόν όλοι οι ηλικιωμένοι που συναντώ μου προτείνουν τα προαναφερθέντα τραγούδια. Όταν προσπαθώντας να τους οδηγήσω σε τραγούδια της Κύπρου τους ψιθυρίσω κάποιο τραγούδι, μου λένε: «Μα εν 'πο τούτα που θέλεις; Μα τούτα έννεεν καλά. Εν' χωρκάτικα!»

Την εικόνα του κλίματος μας περιγράφει και ο Ξενοφών Φαρμακίδης, γνωστός λαογράφος και συλλέκτης δημοτικών τραγουδιών της Κύπρου. Γράφει στην έκδοση του το 1944 με τίτλο «Κύπρια Λαϊκά Σπουδάσματα»:

Έκτοτε η κυπριακή λαογραφία ήτο παρημελημένη και περιφρονημένη, οι δε ασχολούμενοι με αυτήν εγένοντο αντικείμενον ειρωνείας και σαρκασμού. Ξενοφάντος Π. Φαρμακίδου – Άπαντα. Εκδόσεις Επιφανείου, Λευκωσία 2000. σ494

Κατά την ίδια περίπου περίοδο, με το δυτικό ρεύμα που άρχισε να πνέει στα Αθηναϊκά σαλόνια στην αρχή και σε όλες τις αστικές περιοχές της Ελλάδας στη συνέχεια, προέκυψε και ένα άλλο φαινόμενο που έπαιξε επίσης εξ' ίσου σημαντικό ρόλο στη παρακμή της δημοτικής μουσικής της Κύπρου.

Σταδιακά, μέσω των Άγγλων αλλά πιο πολύ και μέσω του μιμητισμού προς κάθε τι προερχόμενο εκ' της μητρός πατρίδος άρχισε να διεισδύει στην Κύπρο, και πάλι μέσω των πνευματικών κύκλων η δυτική κουλτούρα όσον αφορά τη μουσική ως δείγμα προόδου και πολιτισμού. Είναι δε άξιο

απορίας πως όλοι αυτοί οι λόγιοι που εκόπτοντο για τις αρχαίες μας ρίζες δεν πρωτοστάτησαν σε αντίσταση. Αντίθετα αρκετοί από αυτούς υιοθέτησαν και υπηρέτησαν αυτή την τάση.

Έτσι αρχίζουμε να διδάσκουμε στα σχολεία δυτικόφερτα τραγούδια, αντικαταστήσαμε τα δημοτικά Κάλαντα με τα "Carrols". Κάτι που σιγά-σιγά πέρασε και στο λαό. Και για να αντιληφθούμε το μέγεθος της ζημιάς που έγινε σας αναφέρω το εξής: *Πριν μερικά χρόνια, ένας φίλος μου, δάσκαλος, είπε στα παιδιά να ρωτήσουν τις γιαγιάδες, τους παππούδες τους να τους πουν τι είναι τα κάλαντα. Λοιπόν, υπήρχαν παιδιά στα οποία είπαν οι γιαγιάδες τους (Έχει σημασία η γενιά στην οποία ανήκουν οι γιαγιάδες) ότι τα κάλαντα είναι ένα έθιμο που πήραμε από τους Άγγλους!!*

Στη συνέχεια παρήγαμε αρκετούς δυτικότροπους δασκάλους και καθηγητές μουσικής οι πλείστοι από τους οποίους δεν έτρεφαν καμία εκτίμηση για τη δημοτική μουσική της Κύπρου, ούτε και είχαν καμία γνώση. Παρήγαμε μαθητές και χορωδίες του ιδίου περιεχομένου και έτσι δώσαμε το τελειωτικό πλήγμα στη δημοτική μουσική της Κύπρου.

Διευκρινίζω και σ' αυτό το σημείο ότι δεν είναι επιλήψιμο να γνωρίζουμε τη δημοτική μουσική του υπόλοιπου ελληνισμού, ούτε και τη μουσική άλλων πολιτισμών. Το κακό είναι αυτό που έγινε στην Κύπρο. Που θέσαμε δηλαδή σε πρώτη μοίρα την Δημοτική μουσική του υπόλοιπου ελληνισμού και τη δυτική και υποβαθμίσαμε στον έσχατο βαθμό τη μουσική παράδοση του τόπου.

Η μεγαλύτερη όμως ζημιά έγινε στο χαρακτήρα μας, σαν άτομα και σαν λαός. Οι συνεχείς υποβολές και υποδείξεις ότι: Εμείς δεν είμαστε τίποτε. Η κουλτούρα μας είναι ευτελής και χωρκάτικη κλπ, μας δημιούργησε σιγά – σιγά σύνδρομο χαμηλής αυτοεκτίμησης (κόμπλεξ κατωτερότητας). Έτσι μη εκτιμώντας τίποτα δικό μας προσπαθούμε να μιμηθούμε οτιδήποτε ξένο.

Σε αυτή την κατάσταση, ευάλωτους και έτοιμους να δεχθούμε, χωρίς καμιά αντίσταση, οτιδήποτε ξένο για να ανέβει η αξία μας..., μας βρήκε και η τεχνολογική επανάσταση και η παγκοσμιοποίηση που έδωσαν το τελευταίο πλήγμα, ενώ υπό υγιείς συνθήκες θα ήταν ευλογία.

Γιατί η διακίνηση ιδεών και αγαθών σε παγκόσμιο επίπεδο δεν είναι κατ' ανάγκη κακό, φτάνει να ξέρουμε την αξία του πολιτισμού μας, να ξέρουμε τι να πάρουμε και τι να δώσουμε.

Φυσικά δεν έλειψαν κατά την περίοδο αυτή και οι πνευματικοί άνθρωποι οι οποίοι έτρεφαν τον κατάλληλο σεβασμό προς την τοπική κουλτούρα και αγωνίστηκαν για τη διατήρησή της.

- 8 Σύμφωνα με τον Θ. Καλλίνικο, ο δάσκαλός του ο Στυλιανός Χουρμούζιος ήταν εκείνος που τον παρότρυνε να συλλέξει και να καταγράψει τα δημοτικά μιας τραγούδια.

Αναφέρονται επίσης πιο πάνω, ο Σίμος Μενάρδος που παρότρυνε τον Βασίλη Μιχαηλίδη, ο Γλαύκος Αλιθέρης και ο Γιάννης Πιπερδίδης στο ποίημα του Παλαίση.

Σίγουρα θα υπήρξαν και υπάρχουν και άλλοι που αντιστάθηκαν στην ισοπέδωση και την αλλοτρίωση του τοπικού χαρακτήρα του πολιτισμού μας για τους οποίους θα πρέπει να γίνει μια ξεχωριστή παρουσίαση.

Για το πώς κατά τη γνώμη μου θα έπρεπε και πρέπει να αντιμετωπίζεται η τοπική μας μουσική και η διάλεκτος αναφέρω συχνά το εξής:

Η Ελληνική Δημοτική Μουσική και η γλώσσα είναι ένα ψηφιδωτό με πολύχρωμες ψηφίδες τοποθετημένες με τέχνη ούτως ώστε να αποτελούν ένα πανέμορφο έργο τέχνης. Είναι οι ψηφίδες της Στερεάς Ελλάδας, της Πελοποννήσου, της Μακεδονίας, της Θράκης, της Μ. Ασίας, της Προποντιδας, της Κρήτης, της Κύπρου, των νησιών του Αιγαίου και όλων των άλλων περιοχών του ελληνοισμού, η κάθε μια με το δικό της ξεχωριστό χρώμα.

Γιατί λοιπόν προσπαθούμε όλες αυτές τις ψηφίδες τις κάνουμε γαλάζιες; Για να κάνουμε το έργο τέχνης μια γαλάζια πλάκα;!

Κλείνω αναφέροντας ένα περιστατικό πίσω από τις γραμμές του οποίου μπορούμε να διαβάσουμε πολλά.

Πριν δυο χρόνια ήμουν στο σπίτι κάποιου φίλου, ανθρώπου της γης, στη Βάσα Κοιλανίου μαζί με τον γιό μου που ήταν, τότε, μόλις 23 χρόνων. Όπως γίνεται πάντα, στη διαδικασία του «σ' υγείαν σου γεια σου» η συζήτηση περιστράφηκε γύρω από πολλά θέματα. Πρόσεξα τον γιό μου να παρακολουθεί με απόλυτη προσήλωση τον ηλικιωμένο, και χωρίς παιδεία φίλο μας, να μιλά με καταπληχτική ευχέρεια σε άπταιστη κυπριακή διάλεκτο, χωρίς να κομπιάζει καθόλου και χωρίς να παρεμβάλλει ούτε μία φορά εκείνο το χαρακτηριστικό ε... που ακούμε συχνά ακόμα και από πολύ μορφωμένους που είναι δείγμα δυσκολίας έκφρασης σε μια γλώσσα όχι και τόσο οικεία.

Φεύγοντας θυμήθηκα κάτι που δήλωσε φιλόλογος σε ραδιοφωνική εκπομπή για τη γλώσσα. Είχε πει ανάμεσα σε άλλα ότι καθηγητές οποιασδήποτε ειδικότητας που μιλούν στους μαθητές στην κυπριακή διάλεκτο είναι απαράδεκτοι. Και διερωτήθηκε σε κάποια στιγμή της συζήτησης: Είναι δυνατόν να μπορείς να εκφραστείς και να δημιουργήσεις λογοτεχνία σε μια διάλεκτο που έχει όλες κι' όλες πεντακόσιες λέξεις;!

Ανάφερα λοιπόν στον γιό μου αυτές τις τοποθετήσεις και μου απάντησε:

9 « Μόνον πεντακόσιες λέξεις;! 'ντα εγώ άκουσα μόνον πόψε εκατόν άγνωστες!

Για μένα το πιο πάνω περιστατικό αφήνει δύο μηνύματα. Ένα απαισιόδοξο και ένα αισιόδοξο.

Κρατάω το αισιόδοξο και κοιτάζω μπροστά.

Βιβλιογραφία:

ΘΕ.ΠΑ.Κ. 1993, Η Ρωμιούσνη. Λευκωσία: ΘΕ.ΠΑ.Κ

Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών. 1987, Κυπριακά Δημώδη Άσματα

Φαρμακίδης, Ε. 2000, Άπαντα. Λευκωσία: Εκδόσεις Επιφανείου.

Άλλες Πηγές:

Αντιφώνηση Θεόδουλου Καλλίνικου. Πύλη Αμμοχώστου, 2001.

Διάφορες συνομιλίες μου με ανθρώπους του λαού, από το 1985 μέχρι σήμερα.

Το κείμενο άρχισε να γράφεται το καλοκαίρι του 2008 και ολοκληρώθηκε τον Μάιο του 2010.

Παρουσιάστηκε δε στο Πρώτο Παγκύπριο Σεμινάριο Παραδοσιακού Κυπριακού Χορού που διοργάνωσε ο Όμιλος Λαογραφικών Ερευνών Λεμεσού στις 9 Μαΐου 2010.